Europos Sąjungos
oficialusis leidinys

LT
C serija

C/2024/6560

2024 11 12

P9_TA(2024)0172

Laikas, per kurį Europos Komisija nagrinėja prašymus leisti visuomenei susipažinti su dokumentais

2024 m. kovo 14 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl laiko, per kurį Europos Komisija nagrinėja prašymus leisti visuomenei susipažinti su dokumentais (2023/2941(RSP))

(C/2024/6560)

Europos Parlamentas,

— atsižvelgdamas į Europos Sąjungos sutartį (ES sutartis), ypač į jos 1, 9, 10, 11 ir 16 straipsnius,

— atsižvelgdamas į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV), ypač į jos 15 ir 228 straipsnius,

— atsižvelgdamas į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją, ypač į jos 41 ir 42 straipsnius,

— atsižvelgdamas į 2001 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais ([1]),

— atsižvelgdamas į 2021 m. birželio 24 d. Europos Parlamento reglamentą (ES, Euratomas) 2021/1163, kuriuo nustatomos ombudsmeno pareigų atlikimą reglamentuojančios nuostatos ir bendrosios sąlygos (Europos ombudsmeno statutas) ir panaikinamas Sprendimas 94/262/EAPB, EB, Euratomas ([2]),

— atsižvelgdamas į 2023 m. rugsėjo 18 d. Europos ombudsmenės sprendimą dėl laiko, per kurį Europos Komisija nagrinėja prašymus leisti visuomenei susipažinti su dokumentais (strateginis tyrimas OI/2/2022/OAM),

— atsižvelgdamas į 2023 m. rugsėjo 21 d. Europos ombudsmenės specialųjį pranešimą dėl jos strateginio tyrimo, kuriuo siekiama išsiaiškinti, per kiek laiko Europos Komisija išnagrinėja prašymus leisti visuomenei susipažinti su dokumentais (OI/2/2022/OAM),

— atsižvelgdamas į Europos Sąjungos Teisingumo Teismo ir Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką,

— atsižvelgdamas į savo 2023 m. liepos 13 d. rezoliuciją dėl 2019–2021 m. metinės ataskaitos dėl visuomenės teisės susipažinti su dokumentais ([3]),

— atsižvelgdamas į Darbo tvarkos taisyklių 132 straipsnio 2 dalį,

A. kadangi galimybė visuomenei susipažinti su ES institucijų turimais dokumentais yra pagrindinė teisė, saugoma pagal ES pagrindinių teisių chartiją ir Sutartis; kadangi piliečiai turi turėti galimybę aktyviai naudotis šia teise, nes taip jie gali veiksmingai naudotis savo teise tikrinti ES institucijų, įstaigų, organų ir agentūrų darbą ir veiklą, ypač teisėkūros procesą; kadangi ES institucijos, įstaigos, organai ir agentūros savo veikloje ir sprendimų priėmimo procese turi siekti aukščiausių įmanomų gero valdymo, atskaitomybės, atvirumo, sąžiningumo ir skaidrumo standartų; kadangi šie standartai yra būtina piliečių pasitikėjimo ES institucijomis sąlyga;

B. kadangi Reglamento (EB) Nr. 1049/2001 tikslas – suteikti visuomenei kuo platesnę teisę susipažinti su institucijų dokumentais, kad ji galėtų veiksmingai pasinaudoti savo teise tikrinti ES institucijų darbą ir veiklą; kadangi reikia užtikrinti, kad tikrinimo metodai būtų tokie, jog juose derėtų demokratinė priežiūra, kontrolė ir audito veikla; kadangi Komisija yra teisiškai įpareigota skubiai ir laikydamasi Reglamente (EB) Nr. 1049/2001 nustatytų aiškių terminų atskleisti dokumentus;

([1]) OL L 145, 2001 5 31, p. 43.
([2]) OL L 253, 2021 7 16, p. 1.
([3]) Priimti tekstai, P9_TA(2023)0295.

C. kadangi pagal SESV 228 straipsnį ir Europos ombudsmeno statuto 3 straipsnį ombudsmenas įgaliojamas atlikti tyrimus, kai jis nustato pagrindą tai daryti, remdamasis skundu arba savo iniciatyva, visų pirma pasikartojančiais, sisteminiais ar ypač rimtais netinkamo administravimo atvejais; kadangi pagal Statuto 4 straipsnio 3 dalį ombudsmenas įgaliojamas perduoti pranešimą Europos Parlamentui, kai to reikia dėl atskleisto netinkamo administravimo atvejo pobūdžio ar masto;

D. kadangi iš daugybės ombudsmenės gautų skundų matyti, kad prieš Komisijai priimant sprendimą dėl prašymų leisti visuomenei susipažinti su dokumentais buvo labai vėluojama ir nesilaikyta atitinkamuose teisės aktuose nustatytų terminų; kadangi iš Europos ombudsmenės specialiojo pranešimo dėl jos strateginio tyrimo, kuriuo siekiama išsiaiškinti, per kiek laiko Komisija išnagrinėja prašymus leisti visuomenei susipažinti su dokumentais, matyti, kad jos pasiūlymai nebuvo sistemingai įgyvendinami praktikoje ir kad Komisija neįgyvendino būtinų pakeitimų, kad patenkintų šį reikalavimą; kadangi 2023 m. lapkričio 28 d. ombudsmenė Piliečių laisvių, teisingumo ir vidaus reikalų komitetui pateikė savo specialųjį pranešimą ir padėties vertinimą;

E. kadangi iš Komisijos atsakymo matyti, kad ji nagrinėja prašymus susipažinti su dokumentais be jokių didelių problemų; kadangi Komisijos atsakyme ([4]) dėl ombudsmenės prašymo pateikti informaciją apie tai, kiek laiko Komisija užtrunka nagrinėdama prašymus dėl galimybės visuomenei susipažinti su dokumentais, ji pripažįsta, kad svarbu prašymus tvarkyti laiku, ir atkreipė dėmesį į daugybę iššūkių, kuriuos kelia padidėjęs prašymų skaičius ir jų sudėtingumas; kadangi naujasis elektroninės prieigos prie Komisijos dokumentų portalas akivaizdžiai yra teigiamas žingsnis Komisijos bendravimo su prieigos prašančiais asmenimis ir visų atskleistų dokumentų skelbimo požiūriu;

Teisė susipažinti su Komisijos dokumentais

1. primena, kad visuomenės teisė susipažinti su ES institucijų turimais dokumentais yra nustatyta Sutartyse ir Pagrindinių teisių chartijoje ir kad ji atlieka labai svarbų vaidmenį užtikrinant, kad ES institucijos veiktų skaidriai, nes tai didina visuomenės pasitikėjimą ES ir jos patikimumą;

2. pabrėžia, kad ES institucijos, įskaitant Komisiją, privalo įgyvendinti SESV 15 straipsnio 3 dalį laikydamosi demokratinių principų, visų pirma nustatytų ES sutarties 10 straipsnio 3 dalyje ir ES pagrindinių teisių chartijos 42 straipsnyje; pabrėžia, kad skaidrumas turi esminę reikšmę siekiant užtikrinti ES institucijų atskaitomybę ir demokratinę priežiūrą;

3. palankiai vertina Europos ombudsmeno praktines rekomendacijas, kaip fiksuoti tekstinius ir momentinius pranešimus, kuriuos siunčia arba gauna darbuotojai, vykdydami savo profesines pareigas ([5]); pripažįsta, kad su darbu susiję tekstiniai ir momentiniai pranešimai yra dokumentai, kaip apibrėžta Reglamente (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su dokumentais, ir siūlo tai pripažinti ir kitoms ES institucijoms, įstaigoms, organams ir agentūroms ir atitinkamai laikytis Europos ombudsmeno rekomendacijų bei viešinti šiuos tolesnius veiksmus;

4. primena, kad paraiška dėl galimybės susipažinti su dokumentu turi būti nagrinėjama nedelsiant; pakartoja savo susirūpinimą dėl to, kad daugelis ombudsmenės gautų skundų yra susiję su vėlavimu leisti susipažinti su prašomais dokumentais ir kad leidimą suteikti vėluojama svarbaus viešojo intereso atvejais; labai apgailestauja dėl ombudsmenės specialiajame pranešime pateiktų išvadų dėl sisteminio ir didelio vėlavimo leisti susipažinti su Komisijos dokumentais, ypač dėl to, kad 85 proc. peržiūrėtų atvejų Komisija nepriėmė sprendimo per teisės aktuose nustatytus terminus ir kad 60 proc. atvejų vėluota daugiau kaip 60 darbo dienų; apgailestauja, kad Komisija nesilaikė Reglamento (EB) Nr. 1049/2001, nes sistemingai pažeidė teisinius visuomenės galimybės susipažinti su dokumentais terminus ir laiku nepranešė pareiškėjams apie savo sprendimą, kaip matyti iš ombudsmenės specialiojo pranešimo; pabrėžia, kad, remiantis ombudsmenės vertinimu, šie vėlavimai prilygsta netinkamam Komisijos administravimui;

([4]) 2023 m. kovo 28 d. Komisijos atsakymas dėl Europos ombudsmenės prašymo pateikti informaciją apie tai, per kiek laiko Europos Komisija išnagrinėja prašymus leisti visuomenei susipažinti su dokumentais;

([5]) European Ombudsman, Closing note on the strategic initiative on how EU institutions, bodies, offices and agencies record text and instant messages sent/received by staff members in their professional capacity (SI/4/2021/MIG), 2022 m. liepos 13 d.

5. pabrėžia, kad Europos ombudsmenas atlieka svarbų vaidmenį sudarant palankesnes sąlygas piliečiams susipažinti su dokumentais, ypač tais atvejais, kai ES institucija, agentūra ar įstaiga iš dalies arba visiškai atsisakė leisti susipažinti su dokumentais; tvirtai remia ombudsmenės Komisijai skirtas rekomendacijas dėl šios padėties ištaisymo prioriteto tvarka;

6. su dideliu susirūpinimu primena, kad 2021 metais, paprašius leisti visuomenei susipažinti su Komisijos Pirmininkės Ursulos von der Leyen ir vienos farmacijos bendrovės generalinio direktoriaus tekstiniais pranešimais dėl Komisijos vykdomo COVID-19 vakcinų pirkimo, Komisija atsisakė pripažinti, kad tokie tekstiniai pranešimai patenka į termino „dokumentas“ apibrėžtį pagal Reglamentą (EB) Nr. 1049/2001; primena, kad dokumento registracija yra to dokumento egzistavimo pasekmė, o ne prielaida; atkreipia dėmesį į ombudsmenės išvadą, kad šis atvejis yra Komisijos vykdomas netinkamas administravimas; yra susirūpinęs dėl to, kad Komisija nesiėmė veiksmų dėl ombudsmenės rekomendacijos po to, kai ji pradėjo tyrimą, kad dar kartą būtų ieškoma atitinkamų tekstinių pranešimų; ragina Komisiją nedelsiant atlikti visapusišką paiešką; reiškia didelį susirūpinimą, kad dėl šios padėties dar labiau padidėjo atotrūkis tarp piliečių ir ES institucijų;

7. itin susirūpinęs pažymi, kad Europos ombudsmenė gavo daug piliečių skundų dėl to, kad stipriai vėluojama leisti susipažinti su prašomais dokumentais; pritaria ombudsmenės nuomonei, kad delsimas leisti susipažinti su dokumentais faktiškai reiškia atsisakymą leisti su jais susipažinti ir kad administracinės procedūros turėtų būti supaprastintos siekiant užtikrinti, kad piliečiai galėtų laiku susipažinti su dokumentais;

8. primena, kad, anot Europos ombudsmeno, teisės susipažinti su dokumentais, ypač su teisėkūros procedūra priimtais dokumentais, apribojimai turėtų būti išimtiniai ir taikomi tik tais atvejais, kai tai tikrai būtina; be to, primena, kad bet koks sprendimas dėl draudimo visuomenei susipažinti su dokumentais turi būti pagrįstas aiškiai ir griežtai apibrėžtomis teisinėmis išimtimis, kartu pateikiant pagrįstą ir konkretų pagrindimą, kad piliečiai galėtų suprasti, kodėl neleista susipažinti su dokumentu, ir veiksmingai pasinaudoti esamomis teisinėmis teisių gynimo priemonėmis; mano, kad iniciatyvesnis požiūris padėtų užtikrinti veiksmingą skaidrumą ir išvengti brangiai kainuojančių ir varginančių teisinių ginčų tarp piliečių ir institucijų;

9. pabrėžia, jog reikia užtikrinti, kad piliečiai galėtų sekti, suprasti ES sprendimų priėmimo procesus ir juose dalyvauti; pabrėžia, kad Komisija, kaip didžiausia ES institucija, turėtų rodyti pavyzdį teisės susipažinti su dokumentais srityje; pabrėžia, kad vėlavimas leisti susipažinti su dokumentais gali pakenkti piliečių gebėjimui dalyvauti demokratiniame procese, nes dokumentams ir informacijai, kurių prašoma, dažnai yra svarbus laiko veiksnys ir jie gali tapti nebeaktualūs prašytojui, jei vėluojama suteikti leidimą su jais susipažinti; pabrėžia, kad vėlavimas taip pat gali turėti atgrasomąjį poveikį ir asmenys gali nuspręsti nesinaudoti savo pagrindine teise susipažinti su dokumentais remdamiesi prielaida, kad tai užtruks per ilgai; pabrėžia, kad didėjantis prašymų susipažinti su dokumentais kiekis ir sudėtingumas negali pateisinti sistemingo Komisijos vėlavimo;

10. yra įsitikinęs, kad dokumentų skelbimas registre savo iniciatyva yra geriausias sprendimas siekiant sumažinti prašymų susipažinti su dokumentais skaičių ir išvengti vėlavimo; pabrėžia, kad iniciatyvesnis požiūris padėtų užtikrinti veiksmingą skaidrumą ir užkirsti kelią nereikalingiems teisiniams ginčams, dėl kurių ir piliečiai, ir institucijos gali patirti nereikalingų išlaidų ir naštos;

Rekomendacijos

11. primygtinai ragina Komisiją ištaisyti sistemingą ir didelį vėlavimą nagrinėjant prašymus dėl galimybės visuomenei susipažinti su dokumentais;

12. prašo nedelsiant ir išsamiai paskelbti visas COVID-19 vakcinų, kurios visiškai arba iš dalies finansuojamos viešosiomis lėšomis, pirkimo sutartis;

13. ragina Komisiją įgyvendinti rekomendaciją ir visus ombudsmenės specialiajame pranešime pateiktus pasiūlymus, visų pirma dėl poreikio užtikrinti aktyvesnį skaidrumą, skirti daugiau žmogiškųjų išteklių kartotinėms paraiškoms nagrinėti ir atviresnio bei konstruktyvesnio požiūrio į prašytojus;

14. ragina Komisiją reformuoti visuomenės galimybės susipažinti su dokumentais valdymą, kad būtų išspręstos pagrindinės vėlavimo ir atitinkamuose teisės aktuose nustatytų terminų nesilaikymo problemos;

15. ragina Komisiją aktyviai skelbti dokumentus ir statistinius duomenis apie tai, kaip ji tvarko prašymus leisti susipažinti su dokumentais, įskaitant informaciją apie ES teisėje nustatytų terminų laikymąsi, nes tokia informacija yra labai svarbi stiprinant ES demokratinius procesus;

16. ragina Komisiją nedelsiant pagaliau paskelbti Komisijos Pirmininkės ir farmacijos įmonės „Pfizer“ generalinio direktoriaus tekstinius pranešimus, kuriuos jie vienas kitam siuntė vesdami derybas dėl 1,8 mlrd. COVID-19 vakcinų dozių pirkimo, visų pirma atsižvelgiant į nepaaiškintą kainos už dozę padidėjimą 25 proc., dėl kurio bendros viešųjų lėšų išlaidos siekė 35 mlrd. EUR;

17. pabrėžia, kad tuo atveju, jei Komisija nespręs sistemingo ir didelio vėlavimo nagrinėjant prašymus leisti visuomenei susipažinti su dokumentais klausimo iki naujos Komisijos narių kolegijos įsteigimo, Parlamentas apsvarstys galimybę pasinaudoti visomis turimomis parlamentinėmis priemonėmis šiam klausimui spręsti; primena, kad Parlamentas turi teisę ES Teisingumo Teisme pareikšti ieškinį Komisijai dėl Sutarčių, įskaitant SESV 15 straipsnio 3 dalį dėl ES piliečių ir gyventojų teisės susipažinti su dokumentais, pažeidimo;

18. prašo Komisijos informuoti Parlamentą apie tai, kaip ji planuoja laikytis atitinkamuose ES teisės aktuose nustatytų terminų;

° ° °

19. paveda Pirmininkei perduoti šią rezoliuciją Komisijai.